

Калінович О.І.

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

Коркач С.О.

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

АСПЕКТИ АТРИБУЦІЇ ПОРЦЕЛЯНОВИХ ВИРОБІВ ЗАВОДУ А. М. МИКЛАШЕВСЬКОГО ТА МЕЖИГІРСЬКОЇ ФАЯНСОВОЇ ФАБРИКИ ФОНДОВОЇ ЗБІРКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНОГО ЗАПОВІДНИКА «ПЕРЕЯСЛАВ»

У колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» зберігаються цікаві зразки фарфорових і фаянсових виробів XIX – початку XX ст. Ця збірка досить різноманітна за складом і репрезентована унікальними виробами вітчизняного та європейського виробництва, зокрема, мануфактури А. М. Миклашевського та Києво-Межигірської фаянсової фабрики. У представлених творах яскраво відображаються розвиток мистецьких стилів і напрямків у формах та орнаментиці, їх зміни в контексті орієнтування на краєці європейські зразки й водночас стала присутність характерних особливостей національної культури, що й зумовлює їх самобутність та унікальність.

Дослідження української порцеляни особливо актуалізується в сучасних умовах руйнації українського фарфорового виробництва, що, в свою чергу, торкається надважливої проблеми збереження традицій, яка гостро ставить питання про визначення місця порцеляни як мистецького явища в культурному аспекті розвитку та функціонування країни.

Авторами статті розглянуто проблеми атрибуції виробів Межигірської фаянсової фабрики і мануфактури А. М. Миклашевського із колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав».

Вищевказана колекція формувалася впродовж 1954–1990-х років шляхом передачі предметів із Державного музею українського мистецтва (зараз – Національний музей українського народного декоративного мистецтва) та закупівлі у приватних осіб. На жаль, наукова атрибуція предметів на той час не проводилася, тому в книгах надходжень, інвентарних книгах та інвентарних картках є тільки їх короткі малоінформативні описи. На сьогоднішній день співробітниками науково-фондового відділу ці предмети більш детально досліджено, відповідно складені науково-уніфіковані паспорти, де міститься нова, значно ширша інформація, дані котрої наводяться у нашому дослідженні.

Наукова новизна дослідження полягає у введенні до наукового обігу раніше не оприлюднених результатів наукового опрацювання музейних предметів із фондової колекції НІЕЗ «Переяслав».

Фактичний матеріал може бути використаний в подальших наукових розвідках, сприятиме дослідникам, краєзнавцям, науковим співробітникам у атрибуції виробів Межигірської фаянсової фабрики і мануфактури А. М. Миклашевського як важливого об'єкту мистецької спадщини та джерела історико-культурної матеріальної спадщини України.

Ключові слова: колекція, порцеляна, фаянс, збірка, паспорт, атрибуція, дослідження.

Постановка проблеми. Колекція фарфору та фаянсу XIX – початку XX ст. в Національному історико-етнографічному заповіднику «Переяслав» є невеликою, однак за змістом, умовами побутування та надходження, вона унікальна.

Різнманітна за складом і репрезентована унікальними виробами як вітчизняного виробни-

цтва – Києво-Межигірської фаянсової фабрики і мануфактури А. М. Миклашевського, так і продукцією Імператорського фарфорового заводу, заводів Ф. Я. Гарднера, братів Корнілових, О. Попова, Трегубова, Кузнецових і європейських виробництв – Meissen, Villeroy&Boch, Tielsch Altwasser, Rosenthal, Bavaria Schumann, Josiah Wedgwood, Bordeaux [1, с. 438].

Виокремлення та розгляд предметів із порцеляни та фаянсу, що нині зберігаються в музеях України, надає широкий простір для збирання та належної систематизації додаткових відомостей, вкрай необхідних музеям з огляду на політичну й соціальну ситуацію в державі.

Надзвичайно актуальним є питання повноцінної атрибуції, мистецтвознавчої експертизи пам'яток та подальша фіксація їх результатів у межах сталого музейного наукового проєкту. Це дозволить системно ввести в науковий обіг та музейну комунікацію важливу частку матеріальної культурної спадщини України.

Аналіз досліджень і публікацій. На даний момент існує безліч досліджень з історії мистецтва української порцеляни, де основна увага приділяється виробам Волокитинської мануфактури та Києво-Межигірської фаянсової фабрики, котрі знаходяться в музейних колекціях. Проте колекція порцеляни та фаянсу НІЕЗ «Переяслав» була досліджена лише частково науковцями Заповідника І. Дунайною у статті: «Фарфор та фаянс Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: формування та предметний склад колекції» та Т. Музиною у праці «Збірка українського фарфору та фаянсу ХІХ – поч. ХХ ст. у Національному історико-етнографічному заповіднику «Переяслав». Волокитинський фарфор». Проблематика атрибуції музейних предметів у даних працях не розглядалася.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є уточнення атрибуції музейних предметів із колекції НІЕЗ «Переяслав» фондів інвентарних груп «Кераміка», «Музейні предмети основного фонду Переяслав-Хмельницького історичного музею», науково-допоміжного фонду та введення її результатів до наукового обігу як важливого джерела вивчення матеріальної історико-культурної спадщини України ХІХ – початку ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. Колекція фаянсу та порцеляни Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (далі НІЕЗ «Переяслав») формувалася впродовж 1954–1990-х років шляхом передачі предметів із Державного музею українського мистецтва (зараз Національного музею українського народного декоративного мистецтва – НМУНДМ) та закупівлі у Дирекції художніх виставок України і приватних осіб. Вона нараховує близько 2000 предметів, складається переважно з різноманітного столового, чайного та кавового посуду, ваз, декоративних тарелів, кашпо, статуеток тощо.

Безумовно, гордістю фондового зібрання НІЕЗ «Переяслав» є зразки посуду заводу А. М. Миклашевського – одного з кращих виробництв фарфору на території України другої третини ХІХ ст. Стрімкий успіх волокитинського фарфору майже через рік після заснування фабрики не був випадковим. Фундатор виробництва зразу орієнтувався на створення комерційного підприємства, продукцію якого реалізував через власні магазини у Петербурзі, Москві, Києві, Чернігові, Харкові, Полтаві. Фарфор Миклашевського постачали до імператорського двору, є свідоцтва про його продаж за кордон.

Художниками на фабриці Миклашевського працювали кріпаки. За короткий час, засвоївши мистецтво розпису фарфору, вони створювали прекрасні роботи, які відзначалися на виставках срібними та золотими медалями. Особливо славилися волокитинські розписувальниці – талановиті селянські дівчата, що внесли у продукцію виразні національні мотиви. Фабрика існувала всього 22 роки – до 1861 р. Зі скасуванням кріпосного права фабрикант втратив дармову робочу силу, а виробництво не змогло пристосуватися до нових економічних умов [2, с. 5].

Фарфорові вироби Миклашевського яскраво свідчать про характерну для середини ХІХ ст. еkleктичність у декоративно-художньому оздобленні кераміки. Молочники, вази, супники, тарілки, цукерниці, чайники, глеки, вазони, статуетки – обов'язкові елементи вбрання панських кімнат того часу. Вони вирізняються вигадливістю і різноманітністю форм, якістю фарб, насиченістю кольорів, декоративністю та високою якістю [3].

Під час відбору музейних предметів з метою створення виставок та оформлення відповідної документації були виявлені маленькі вазони для квітів, виготовлені у ХІХ ст. на Волокитинській порцеляновій мануфактурі, про що свідчили марки, які добре збереглися. В інвентарних картках, інвентарних книгах та книгах надходжень відсутній повний опис цих предметів та не вказано місце виготовлення – отже, не була належним чином проведена атрибуція музейних предметів.

Також є предмети, які за існуючими описами ідентифіковані як такі, які виготовлені на фабриці А. М. Миклашевського, але в картках та книгах про них міститься тільки коротка малозмістовна інформація. На сьогоднішній день ці предмети більш детально вивчено та опрацьовано. Нові результати атрибуції зафіксовані в науково-уніфікованих паспортах, із значно ширшою, доповненою та оновленою інформацією, дані котрої наводяться у нашому дослідженні.

У колекції НІЕЗ «Переяслав» зберігаються вази-ароматниці, вази для квітів, молочник та вазончики, виготовлені майстрами Волокитинської мануфактури.

Наводимо описи вазончиків, які не були ідентифіковані за місцем виготовлення, за інвентарною книгою «№ 2 Переяслав-Хмельницького історичного музею» та відповідні тексти науково-уніфікованих паспортів:

№ 1908 КН-265 Вазончик для квітів салатний з коричневим орнаментом. 7 см. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1908 КН-265 Вазончик. Світло-салатового кольору, оздоблений візерунком з горизонтальних та навіскісних ліній, крапок та «кривульок» темно-коричневого кольору. Вінця вигнуті назовні, в центрі денця круглий отвір. На денці – клеймо у вигляді переплетених літер «АМ» червоного кольору. Порцеляна, фарби, полива, ручний розпис, промислове виробництво. 8,2х6,6х5,5 см. Фарби зблякли. Волокитинська порцелянова мануфактура, 2 третина XIX ст. Переданий Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

№ 1909 КН-265 Вазончик для квітів білий з зигзагоподібним оранжевим кв. орнаментом. 7 см. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1909 КН-265 Вазончик. Білого кольору, оздоблений візерунком з переплетених ліній та крапок чорного і оранжевого кольору. Вінця вигнуті назовні, облямовані чорним обідком, в центрі денця круглий отвір. На денці – клеймо у вигляді переплетених літер «АМ» червоного кольору. Порцеляна, фарби, полива, ручний розпис, промислове виробництво. 8,2х6,6х5,5 см. Фарби зблякли. Волокитинська порцелянова мануфактура, 2 третина XIX ст. Переданий Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

№ 1910 КН-265 Вазончик для квітів білий з українським орнаментом оранжевого і чорного кольору з зобр. дрібних дзвоників. 7 см. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1910 КН-265 Вазончик. Білого кольору, оздоблений візерунком із 4-пелюсткових квітів, вписаних у ромби. Між ромбами – крапки, розміщені у вигляді хрестиків. У нижній частині ромбів – стилізовані лілії та гілочки з 3-ма листочками, що чергуються. Композиція виконана в оранжевому та чорному кольорах. Вінця вигнуті назовні, облямовані чорним обідком. 8,4х6,9х5,6 см. Жовті плями, потертий, фарби зблякли. Вінця вигнуті назовні, в центрі денця круглий отвір. На денці – клеймо у вигляді переплетених літер «АМ» черво-

ного кольору. Порцеляна, фарби, полива, ручний розпис, промислове виробництво. 8,2х6,6х5,5 см. Фарби зблякли. Волокитинська порцелянова мануфактура, 2 третина XIX ст. Переданий Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

№ 1911 КН-265 Вазончик білий з укр. орнаментом, зобр. вигнуті лінії і крапки. 4,5 см. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1911 КН-265 Вазончик. Білого кольору, оздоблений візерунком із навіскісних та горизонтальних ліній, крапок та кружечків чорного, оранжевого та сірого кольору. 6,3х4,6х4,4 см. Фарби зблякли. Вінця вигнуті назовні, в центрі денця круглий отвір. На денці – клеймо у вигляді переплетених літер «АМ» червоного кольору. Порцеляна, фарби, полива, ручний розпис, промислове виробництво. 8,2х6,6х5,5 см. Фарби зблякли. Волокитинська порцелянова мануфактура, 2 третина XIX ст. Переданий Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

Описи предметів, розглянутих у працях науковців НІЕЗ «Переяслав», та визначених як такі, що виготовлені на фабриці А. М. Миклашевського, за інвентарними книгами та новими науково-уніфікованими паспортами:

№ 1912 КН-265 Молочник білий з синіми та рожевими квітами. 8,5 см. Сколотий у двох місцях. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1912 КН-265 Молочник. У формі маленького глечика з рельєфними вертикальними смугами, широкими вінцями та вигнутим носиком, ручка висока, вигнута. На білому тлі – дрібні синьо-блакитні та коричнево-рожеві квіточки з жовто-зеленими листочками. Вінця та денце облямовані синьою смужкою, ручка оздоблена орнаментом синього кольору у вигляді ліній та стилізованих дрібних листочків. У верхній частині – смуга дрібних півкілець синього кольору. На денці – марка «АМ» червоного кольору. Порцеляна, фарби, полива, ручний поліхромний надполив'яний розпис. 10,5х4,8х7 см. У 2-х місцях – сколи. Мануфактура А. М. Миклашевського. 1839–1862 рр. Переданий Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

№ 1913 КН-265 Вазочка декоративна біла з ліпними трояндами та синіми квітами. 18 см. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1913 КН-265 Ваза. Тло – жовто-біле, фрагменти ручок яскраво-коричневого кольору, поверхня рельєфна, оздоблена золотистим стилізованим рослинним орнаментом. На білому тлі з одного боку – зображення букету з рожевої тро-

янди, дрібних яскраво-коричневих та фіолетово-синіх 5-пелюсткових квітів з жовто-зеленими листочками, з другого – зображення букету дзвіночків синьо-блакитного кольору з жовто-зеленими листям, на шийці – дрібні букетики з яскраво-коричневих та синьо-фіолетових квіточок. Вінця фігурні, у вигляді 4-пелюсткової квітки, широкі, вигнуті назовні, рельєфні, оздоблені розписом золотистого кольору. Підставка жовтого кольору, широка, вигнута, з фігурним краєм та рельєфним золотистим оздобленням. На денці – марка «АМ» червоного кольору. Порцеляна, фарби, полива, ручний поліхромний надполив'яний розпис фарбами і золотом. 19x7x7,5 см. Фарби зблякли, вінця потерті. Мануфактура А. М. Миклашевського. 1839–1862 рр. Передана Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

№ 1914 КН-265 Ваза для квітів біла з жовтим рельєфним листям та ліпними квітами. 21 см. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1914 КН-265 Ваза. Білого кольору, грушоподібної форми, вінця великі, у вигляді загострених пелюсток, вигнуті назовні. Оздоблена 2-ма рельєфними квітами бордово-рожевого кольору з 2-ма пуп'янками, стеблом та листям жовтого кольору з вкрапленнями оранжевого, коричневого і зеленого кольорів. Ліпні квіти розміщені на рельєфних вертикальних смугах. Між ними з обох боків зображено по одній багатопелюстковій бордово-рожевій маленькій квітці з жовтими листочками та стеблом в обрамленні випуклої віньетки синього кольору. Підставка висока, з ліпним рослинним орнаментом у вигляді пишного листа жовтого і коричневого кольорів з зеленими вкрапленнями. Марка відсутня. Порцеляна, фарби, полива, ручний поліхромний надполив'яний розпис. 21,5x11x9,6 см. Фарби зблякли. Мануфактура А. М. Миклашевського. 1839–1862 рр. Передана Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

№ 1915 КН-265 Ваза столова з кришкою, з обох боків ліпні квіти, ще з двох боків – квіти та птахи. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1915 КН-265 Ваза-ароматниця з елементами неокласицизму. Білого кольору, орнаментована, оздоблена позолотою, 4-гранна, кришка з 4-кутними високими гофрованими вінцями, підставка у вигляді 4-х стилізованих лев'ячих лап із ліпним акантовим орнаментом у верхній частині. Вінця вази фігурні з ліпним орнаментом з листя аканту і пальмет та акцентовані золотом завитки. Кожен бік вази оздоблений: 1) рельєфний букет із рожевої та білої троянд, блакитних та синіх квітів з

пуп'янками та живописне зображення 2-х метеликів рожево-бузкового кольору; 2) зображення 2-х пташок у синьо-рожевій кольоровій гамі на гілці з листям і плодами; 3) рельєфний букет із жовтої та рожевої троянд, різнокольорових багатопелюсткових квітів з листям та пуп'янками, у верхній частині – зображення жовто-коричневого метелика; 4) зображення 2-х птахів у жовто-синій кольоровій гамі на сливовій гілці з листям і плодами. Кожна композиція облямована потрійною квадратною рельєфною рамкою, наведеною золотом. По кутах вази – широкі вертикальні смуги золотом. Кришка квадратна, з отвором у центрі у вигляді квадрата з заокругленими кутами, навколо вінець – 12 маленьких круглих отворів для проникнення аромату. Облямована золотою смугою. Вона прикрашена живописними гілками у вигляді 4-х букетів троянд, квасолі, сон-трави і фіалки триколірної з листям та пуп'янками, розділених діагональними золотистими смужками. Марка в масі у вигляді літер «АМ» у колі з короною та написом. Порцеляна, фарби, полива, ручний поліхромний надполив'яний розпис, золочіння, ліплення, промислове виробництво. Кришка 13,5x13,3x2,7 см, 21x17x15 см. Фарби зблякли, фрагменти ліпних пелюсток квітів втрачені, фрагмент однієї ніжки втрачений. Мануфактура А. М. Миклашевського. 1839–1862 рр. Передана Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

№ 1920 КН-265 Вазочка для квітів жовта, на бочках букети квітів на білому тлі. На місці ручок – козли, нижче козлів – птахи. 17 см. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/II 1954 [4].

№ 1920 КН-265 Ваза. Світло-жовтого кольору, вінця фігурні, широкі, загнуті всередину, у вигляді 4-пелюсткової квітки, підставка широка, з фігурним рельєфним краєм. У центрі з лицьового та тильного боків – рельєфні віньетки білого кольору, в центрі яких – букети квітів рожевого, синьо-блакитного, блідо-бірюзового та яскраво-коричневого кольору з жовто-зеленими стеблами та листям. Віньетки облямовані вигнутими лініями золотистого та синього кольору, така ж облямівка на вінцях, підставці та на ручках. Ручки у вигляді скульптурних зображень голови козла у верхній частині та змії у нижній. На денці – марка «АМ» червоного кольору. Порцеляна, фарби, полива, ручний поліхромний надполив'яний розпис фарбами і золотом. 9,5x9,2x17,5 см. Фарби зблякли. Мануфактура А. М. Миклашевського. 1839–1862 рр. Передана Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

К-82 КН-2890 Цукорниця фарфорова біла квадратна, кришка з виступом-отвором з круглими дірочками. На цукорниці, де входить кришка, бордюр із позолотою та лініями, що створює враження ажурного мережива. На двох боках кольорові краєвиди, а на двох – ліпні квіти. Чотири ніжки схожі на лапи звіра і позолочені. У 1907 році цукорницю подарував Безсмертному Михайлу князь Горчаков, коли Безсмертний працював у Ташані в охоронній сотні чеченців. Передала дочка – Безсмертна Віра Михайлівна. Фарфор, фабр. в-цтво. 17 см. Дві ліпні квітки відбиті зовсім, в багатьох відбиті частини, місцями облізла позолота, в 3-х місцях відбито мереживо, ніжка відбита і відсутня. Акт №213 від 1966 р., куплено за 30 крб. [5].

К-82 КН-2890 Ваза-ароматниця з елементами неокласицизму. Білого кольору, орнаментована, оздоблена позолотою, 4-гранна, кришка з 4-кутними високими гофрованими вінцями, підставка у вигляді 4-х стилізованих лев'ячих лап з ліпними пальметами у верхній частині. Вінця вази фігурні з ліпним орнаментом з листя аканту і пальмет та акцентовані золотом завитки. Кожен бік вази оздоблений. На 2-х стінках – рельєфні букети квітів синього, рожевого, зеленкуватого і білого кольорів з коричневими стеблами та жовто-зеленими листочками, на інших 2-х стінках – пейзажі: зображення стовбура дерева, кущів, квітів та листя у зелено-коричневій гамі на біло-блакитному тлі. Зображення вписані у рельєфні потрійні рамки, оздоблені смугами золота. Ніжки рельєфні, у вигляді лев'ячих лап. Кришка декорована зображеннями 4-х букетиків квітів рожевого, жовтого і фіолетового кольорів зі стеблами та листям зеленого, жовтого і бірюзового кольорів. Має 15 маленьких круглих отворів для проникнення аромату, розміщених довільно. У центрі кришки – квадратний отвір з високими рельєфними вінцями, оздобленими золотистими смужками. Марка в тісті у вигляді літер «АМ» у колі з короною та написом. Кришка 13,5x13,3x2,7 см, 20,8x17,2x17,2 см. Фарби зблякли, ліпні квіти та їх фрагменти втрачені, позолота частково втрачена, одна ніжка втрачена. Порцеляна, фарби, полива, ручний поліхромний надполив'яний розпис, золочіння, ліплення. Мануфактура А.М. Миклашевського. 1840-ві рр.

У 1907 році вазу подарував Безсмертному Михайлу князь Горчаков, коли Безсмертний працював у Ташані в охоронній сотні чеченців. Передала його донька – Безсмертна Віра Михайлівна. Акт №213 від 1966 р., куплено за 30 крб.

У фондівій колекції Заповідника зберігаються також чудові вироби Києво-Межигірської фаянсової фабрики, які теж свого часу не були належним чином досліджені та атрибутовані.

Це перше на Лівобережжі підприємство з виготовлення фаянсу було засноване у 1798 р. біля Києва на території Спасо-Преображенського Межигірського чоловічого монастиря. Поштовхом для її створення стало знайдення значних покладів каоліну (білої глини) німецьким інженером Краніхом у місцевості між Вишгородом та селом Новими Петрівцями. Було вирішено виготовляти саме фаянсові вироби, так як вони мали попит серед набагато ширшого кола населення, ніж порцелянові, які за вартістю були доступні не кожному. Фаянсове виробництво було і більш прибутковим [6.]

1800 року відбувся перший випуск зразків, а 1811 року для оздоблення виробів почали застосовувати друк. Використання цієї техніки давало можливість створювати продукцію високої якості за відносно невисокою ціною [6].

Асортимент виробів був дуже різноманітний: чайний, кавовий і столовий посуд, вази, кашпо, набори для письма, набори для вмивання, рамки для портретів, свічники, прес-пап'є, менажніці, форми для бланманже, кронштейни, садові стільці, предмети сакрального призначення, скульптура.

У декоруванні значним досягненням межигірських майстрів були друковані малюнки з пейзажними мотивами, військовою тематикою, побутовими сценами. У 1840 – на початку 1860-х років на фабриці випускали декоративні тарілки з портретами Т. Шевченка, П. Куліша, М. Костомарова та інших [7, с. 264].

Велику групу складають вироби з кольоровою поливою і рельєфним декором у вигляді листя хмелю, виноградної лози, стилізованого соняшника. На виробках з блакитною або зеленою поливою використовували рельєфний орнамент з дрібних квітів, так званий «mille fleurs», який щільно вкривав тло посуду. Цей декор і мотив виноградної лози вважають найбільш характерними для межигірських виробів.

На фабриці працювали професійні гравери, художники, технологи. У 1811 році вперше в Україні тут почали використовувати метод декорування шляхом друку з мідних гравійованих пластинок. Творчі та технічні розробки працівників фабрики широко використовувалися підприємствами, що займалися фаянсово-порцеляновими виробами. Києво-Межигірська фаянсова фабрика

проіснувала майже 80 років. Незважаючи на те, що продукція підприємства виготовлялася під впливом західноєвропейських зразків, місцевим майстрам, завдяки своєрідному формотворенню і системі декорування, вдалося створити свій власний неповторний стиль [6].

№ 1822 КН-257 Тарілка фаянсова 19 ст. жовта. Акт 10/ХІ 1953 Київ. Держ. Іст. Муз. [4].

№ 1822 КН-257 Таріль декоративна. Жовтого кольору, орнамент рельєфний у вигляді стилізованого соняшника. Денце оздоблене багатопелюстковими дрібними квітами, вписаними у квадратики з ліпних «намистин», облямоване смугою трикутників з кружечками. Вінця широкі, розлогі, орнаментовані великими стилізованими пелюстками соняха. Марка в тісті «Києвъ». Фаянс, кольорова полива, ліплення, промислове виробництво. 24x2,5 см. На денці невеличкі щербини. КМФФ, середина ХІХ ст. Передана Київським державним історичним музеєм, акт від 10.11.1953 р.

№ 1905 КН-265 Вазон білий з рельєфними квітами (трояндами). 17 см. Київ. Муз. У. Мист. Акт 20/ІІ 1954 [4].

№ 1906 КН-265 Підставка до вазона біла.

№ 1905, 1906 КН-265 Вазон для квітів з підвазонником. Білого кольору, 8-кутної форми, грані оздоблені ліпними букетами квітів – трояндами, дзвониками, майорами, гілочками яблуневого цвіту з пуп'янками та листям. Квіти рожевого, блакитного, оранжевого, бузкового, жовтого, фіолетового, синього та оранжевого кольору. Вінця прямі, облямовані обідком чорного кольору, як і підвазонник. У центрі денця круглий отвір. На дні підвазонника марка в тісті «Києвъ». Фаянс, полива, фарби, ліплення, про-

мислове виробництво. Вазон 18x17,3x13,5 см. Підвазонник 17x2,5 см. Потерті, фарби зблякли. Передані Державним музеєм Українського мистецтва, акт від 20.02.1954 р.

Описи за Книгою обліку науково-допоміжного фонду №1 шифр «НДФ» та науково-уніфікованим паспортом:

НДФ-2234 Сливочник голубий з тисненим квітковим орнаментом. Акт № 224 [8].

НДФ-2234 Чашка «mille fleurs». Блакитного кольору, покрита ліпним орнаментом з дрібних 5-пелюсткових квітів, гілочок та листочків. «Вушко» загнуте доверху, заходить на внутрішній бік вінець. Вінця широкі, вигнуті назовні. Є фрагментом сервізу. На денці марка в тісті «Києвъ», напис «237. генъваря». 10,7x7x7,2 см. На дні щербини. Передана у 1982 р. жителькою м. Переяслава-Хмельницького А. В. Литвишко, акт № 224.

Незважаючи на те, що зібрання НІЕЗ «Переяслав» має невелику кількість зразків продукції Волокитинської порцелянової мануфактури та Києво-Межигірської фаянсової фабрики, вони посідають певне місце серед її зразків в музейному фонді України в цілому і є безцінною частиною надбання історико-культурної та художньо-мистецької спадщини українського народу, а також справжньою окрасою музейних експозицій Заповідника. Уведення до наукового обігу оновленої, доповненої інформації по вищевказаних музейних предметах, зафіксованої в науково-уніфікованих паспортах, є актуальною частиною дослідження української порцеляни як важливого об'єкту мистецької спадщини та джерела історико-культурної матеріальної спадщини України.

Список літератури:

1. Дунайна І. Фарфор та фаянс Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: формування та предметний склад колекції. *Сіверщина в історії України*. 2018. Вип. 11 С. 437–440.
2. Федевич Л. Порцеляна Волокитинської мануфактури Андрія Миклашевського. Каталог колекції Сумського художнього музею. Суми, 2006. 32 с.
3. «Великодні мережива Межигір'я», або виставка розкішного фаянсу». URL: <https://artmuseum.lebedyn.org/mystetskyj-proekt-art-prostir-chastyna-41>. (дата звернення: 15.03.2024).
4. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна книга № 2 шифр «Переяслав-Хмельницький історичний музей».
5. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна книга № 1 шифр «Кераміка».
6. Подвезько А. Фарфор Волокитинської мануфактури А. Миклашевського (1839–1861). URL: <https://photo-lviv.in.ua/velykodni-merezhyva-mezhyhir-ya-abo-vystavka-rozkishnoho-fayansu>. (дата звернення: 15.03.2024).
7. С. В. Кульженко. Києво-Межигорская фаянсовая фабрика. Киев. Тип. «С. В. Кульженко». [1910?]. С. 255–320. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr00000126959mm>. (дата звернення 15.03.2024).
8. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Книга обліку науково-допоміжного фонду № 1 шифр «НДФ».

Kalinovych O.I., Korkach S.O. ASPECTS OF THE ATTRIBUTION OF THE PORCELAIN PRODUCTS OF THE A. M. MIKLASHEVSKY FACTORY AND THE MEZHYHIRSK FANCY FACTORY OF THE FUNDS COLLECTION OF THE NATIONAL HISTORICAL AND ETHNOGRAPHIC RESERVE «PEREIASLAV»

The collection of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav» contains interesting samples of porcelain and earthenware from the 19th – early 20th centuries. This collection is quite diverse in its composition and is represented by unique products of domestic and European production, in particular, the manufactory of A. M. Miklashevskiy and the Kyiv-Mezhygir faience factory. The presented works vividly reflect the development of artistic styles and trends in forms and ornamentation, their changes in the context of orientation towards the best European models, and at the same time the presence of characteristic features of national culture, which determines their originality and uniqueness.

The study of Ukrainian porcelain is especially relevant in the modern conditions of the destruction of Ukrainian porcelain production, which, in turn, touches on the pressing problem of preserving traditions, which acutely raises the question of determining the place of porcelain as an artistic phenomenon in the cultural aspect of the country's development and functioning.

The authors of the article considered the problems of attribution of the products of the Mezhyhirska faience factory and the manufactory of A. M. Miklashevskiy from the collection of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav».

The above-mentioned collection was formed during 1954–1990s through the transfer of objects from the State Museum of Ukrainian Art (now the National Museum of Ukrainian Folk Decorative Art) and purchases from private individuals. Unfortunately, scientific attribution of objects was not carried out at that time, so in the books of receipts, inventory books and inventory cards there are only their short, uninformative descriptions. To date, the employees of the scientific fund department have researched these subjects in more detail, accordingly compiled scientific unified passports, which contain new, much broader information, the data of which are presented in our research.

The scientific novelty of the study consists in the introduction into scientific circulation of previously unpublished results of scientific processing of porcelain museum objects from the stock collection of the NHER«Pereiaslav».

The actual material can be used in further scientific investigations, it will help researchers, local historians, researchers in the attribution of porcelain products of the Mezhyhirska Faience Factory and Manufactory of A. M. Miklashevskiy as an important object of artistic heritage and a source of historical and cultural material heritage of Ukraine.

Key words: collection, porcelain, earthenware, collection, passport, attribution, research.